

Економіка

УДК:338.43:339.9

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17373288>

Особливості інтеграційних процесів в агропромисловому комплексі

Гримак Олег Ярославович

кандидат економічних наук,

доцент кафедри історії України та економічної теорії

Львівський національний університет ветеринарної медицини

та біотехнологій імені С.З. Гжицького, Львів, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-0515-1663>

Остафійчук Артем Григорович

аспірант кафедри економіки та бізнесу в АПК імені Івана Поповича

Львівський національний університет ветеринарної медицини

та біотехнологій імені С.З. Гжицького, Львів, Україна

<https://orcid.org/0009-0006-1471-0662>

Христенко Ольга Андріївна

кандидат економічних наук, доцент,

завідувач кафедри економіки підприємств

Миколаївський національний аграрний університет м. Миколаїв, Україна

orcid.org/0000-0003-0431-5328

Анотація: Розвиток інтегрованих взаємодій в агропромисловому комплексі сприяє не лише підвищенню ефективності сільського господарства, а й покращенню соціальної та економічної інфраструктури, зокрема сільської місцевості. **Метою статті** є дослідження особливостей інтеграційних процесів

в агропромисловому комплексі та їх ефективного розвитку в умовах науково-технічного співробітництва. **Методи дослідження** включають загальні наукові методи абстрагування, аналізу та синтезу. З метою досягнення дослідницьких завдань у роботі застосовано діалектичний метод наукового пізнання. Абстрактно-логічний метод теоретичних та фактичних узагальнень використано для формулювання висновків та пропозицій. Інформаційною базою дослідження стали наукові праці українських вчених за розглянутою темою, результати власних досліджень авторів тощо. **Результати дослідження** виявили, що інтеграція агропромислового комплексу - це об'єднання різних галузей економіки, пов'язаних з сільськогосподарським виробництвом, від сировини до кінцевого споживача, з метою створення єдиної виробничо-господарської одиниці і цей процес передбачає розвиток виробничо-господарських зв'язків між сільським господарством, переробною діяльністю, машинобудуванням, наукою та іншими суміжними галузями, а також між підприємствами цих галузей. Опрацьовано наукові підходи до вивчення теоретичних та концептуальних аспектів розвитку інтеграційних процесів в агропромисловому комплексі для ефективного розвитку аграрних підприємств та їх науково-технічного співробітництва. Розроблено та обґрунтовано форми інтеграційної взаємодії в агропромисловому комплексі, що проявляється на різних рівнях та в різних напрямках й фактори, які безпосередньо впливають на оптимальні рішення, що забезпечують сталий розвиток аграрного сектору. Запропоновано механізм інтеграційної взаємодії в агропромисловому комплексі, який являють собою систему зв'язків та співпраці між різними секторами, спрямованих на оптимізацію виробничих процесів, зниження виробничих витрат та підвищення загальної ефективності діяльності залучених господарюючих суб'єктів. **Висновки.** Розробка системи інтегрованих взаємодій у вітчизняному аграрному секторі - це складне завдання, яке вимагає скоординованих дій уряду, бізнесу та наукових організацій. Реалізація цих напрямків зміцнить вітчизняний

агропромисловий комплекс, підвищить його конкурентоспроможність та забезпечить продовольчу безпеку країни.

Ключові слова: інтеграційні процеси, агропромисловий комплекс, форми інтеграційної взаємодії, механізм, напрями, фактори, оптимальні рішення, сталий розвиток.

Features of integration processes in the agro-industrial complex

Hrymak Oleg

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of History
of Ukraine and Economic Theory
Stepan Gzhytskyi National University
of Veterinary Medicine and Biotechnologies Lviv, Lviv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-0515-1663>

Ostafiichuk Artem

postgraduate of the Department of Economics and Business in the Agricultural
Industry named after Ivan Popovych
Stepan Gzhytskyi National University
of Veterinary Medicine and Biotechnologies Lviv, Lviv, Ukraine
<https://orcid.org/0009-0006-1471-0662>

Khrystenka Olga

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Enterprise Economics
Mykolaiv National Agrarian University Mykolaiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0003-0431-5328>

Abstract: The development of integrated interactions in the agro-industrial complex contributes not only to increasing the efficiency of agriculture, but also to improving the social and economic infrastructure, in particular rural areas. **The purpose** of the article is to study the features of integration processes in the agro-industrial complex and their effective development in the conditions of scientific and technical cooperation. **The research methods** include general scientific methods of abstraction, analysis and synthesis. In order to achieve the research objectives, the dialectical method of scientific cognition was applied in the work. The abstract-logical method of theoretical and factual generalizations was used to formulate conclusions and proposals. The information base of the study was the scientific works of Ukrainian scientists on the topic under consideration, the results of the authors' own research, etc. **The results** of the study revealed that the integration of the agro-industrial complex is the unification of various sectors of the economy related to agricultural production, from raw materials to the final consumer, in order to create a single production and economic unit, and this process involves the development of production and economic ties between agriculture, processing activities, mechanical engineering, science and other related industries, as well as between enterprises of these industries. Scientific approaches to studying the theoretical and conceptual aspects of the development of integration processes in the agro-industrial complex for the effective development of agricultural enterprises and their scientific and technical cooperation have been developed. Forms of integration interaction in the agro-industrial complex, which manifests itself at different levels and in different directions, and factors that directly affect optimal solutions that ensure sustainable development of the agricultural sector have been developed and substantiated. A mechanism for integration interaction in the agro-industrial complex is proposed, which represents a system of connections and cooperation between different sectors aimed at optimizing production processes, reducing production costs and increasing the overall efficiency of the activities of the involved economic entities. **Conclusions.** Developing a system of integrated interactions in the domestic agrarian sector is a complex task that requires coordinated

actions of the government, business and scientific organizations. The implementation of these areas will strengthen the domestic agro-industrial complex, increase its competitiveness and ensure the country's food security.

Keywords: integration processes, agro-industrial complex, forms of integration interaction, mechanism, directions, factors, optimal solutions, sustainable development.

Постановка проблеми. Агропромисловий комплекс відіграє ключову роль у національній економіці, оскільки він не лише забезпечує продовольчу безпеку країни, але й є важливим фактором економічного зростання. Агропромисловий комплекс охоплює широкий спектр секторів, від сільського господарства та переробки до зберігання та розподілу продуктів харчування. За оцінками експертів, ефективність агропромислового комплексу забезпечує понад 30% валового внутрішнього продукту та забезпечує робочими місцями мільйони громадян.

У сучасних економічних умовах, що характеризуються цифровою трансформацією бізнес-процесів та зміною кліматичних умов, питання сталого розвитку агропромислового комплексу стає дедалі актуальнішим. Необхідність розвитку інтеграційних процесів в агропромисловому комплексі зумовлена кількома факторами. По-перше, сучасні виклики вимагають від аграрного сектору не лише підвищення продуктивності, але й підвищення його стійкості та адаптивності до сучасних економічних викликів. По-друге, об'єднання організацій з різних секторів агропромислового комплексу, таких як фермери, організації харчової промисловості, дистриб'ютори та сільськогосподарські науковці, дозволяє оптимізувати використання ресурсів, покращити якість виробництва продуктів харчування та вдосконалити ланцюги поставок.

Регіональне та міжрегіональне інтеграційне співробітництво може об'єднати інтереси різних зацікавлених сторін, що дозволяє ефективніше використовувати ресурси та впроваджувати інновації. З огляду на

вищезазначене, у цьому дослідженні висувається гіпотеза, що розвиток інтегрованих взаємодій в агропромисловому комплексі сприятиме не лише підвищенню ефективності сільського господарства, а й покращенню соціальної та економічної інфраструктури, зокрема сільської місцевості. Це твердження вимагає поглибленого вивчення напрямків та механізмів інтеграції в агропромисловому комплексі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика особливостей інтеграційних процесів в агропромисловому комплексі перебуває у центрі уваги вітчизняних дослідників [1-17]. Водночас зазначене питання залишається недостатньо систематизованим в умовах сучасних викликів. Зокрема, Багаліка Т.О. [1] довів, що забезпечення організації роботи шляхом постачання ресурсів через інтеграційні ресурси дозволить розширити ринок збуту сільськогосподарської продукції, контролювати витрати, а також створювати широкі можливості для подальшого розвитку вітчизняного аграрного бізнесу, а сучасні інтеграційні процеси у сільському господарстві мають розвиватися в умовах становлення ринкових кооперативних відносин. Данкевич Є. М. [2] вивчив та проаналізував теоретичні та методологічні засади стратегії розвитку міжгалузевої інтеграції в аграрному секторі економіки та встановив, що для подальшого розвитку міжгалузевої інтеграції необхідна відповідна стратегія. Дацій О. І., Пирог В. В. та Осатюк А. В. [3] розробили авторську концепцію розвитку вертикально інтегрованих структур, спрямовану на забезпечення продовольчої безпеки України, підвищення ефективності функціонування сільського господарства, зниження транзакційних витрат, збільшення експорту продукції з високою доданою вартістю. Гавкалова Н. та Денисюк О. [4] обґрунтували, що створення інтегрованих агроформувань сприяє отриманню синергічного ефекту, однак, надмірна інтеграція має негативні соціально-економічні наслідки: монополізація аграрного ринку, унеможливлення формування конкурентних переваг дрібних товаровиробників, зменшення потреби в праці, а отже, і загроза безробіття на селі, що підкреслює необхідність

антимонопольного контролю і регулювання економіки з боку держави, а також підтримка альтернативних форм об'єднання зусиль агровиробників, зокрема сільськогосподарської обслуговуючої кооперації. Гримак О. Я., Остафійчук А. Г. та Табацкова Г. В. [5] запропонували механізм вибору найефективнішої форми агропромислової інтеграції, що здійснюється на основі відповідного критерію, який визначається на основі аналізу основних організаційних, економічних та правових форм інтеграції, з одного боку, та цілей і завдань створеної інтегрованої структури, з іншого боку. Кизенко О. О. та Серобян А. М. [6] узагальнили існуючі стратегії управління вертикально інтегрованими компаніями, сформували матрицю стратегій та визначили практичні особливості для вертикально інтегрованих компаній України. Ковбаса О. та Мазний В. [7] розглянули основні стимули та перешкоди для формування і розвитку таких процесів, а також потенціал ключових форм інтеграції - міжгалузевої, вертикальної та горизонтальної. Кукса В.М., Власенко О.І. та Бойко А.О. [8] стверджують, що умовах жорсткої конкуренції на ринку сільськогосподарських товарів та продовольства великі інтегровані структури, використовуючи переваги спеціалізації, концентрації та кооперування, здатні в короткий період досягти високого рівня товарності та рентабельності виробництва. Куценко І. [9] аргументував, що вертикальна інтеграція в агропромислові структури холдингового типу нині є більш вдалим організаційними формами. Мазний В. та Ковбаса О. [10] провели систематизацію та класифікацію різноманітних форм інтеграційних зв'язків у аграрному секторі України за напрямом процесів, характером зв'язків та галузевою специфікою. Миськів Г.В. та Тагієв Є.А. [11] дослідили сутність та види інтеграційних стратегій, що використовуються підприємствами для досягнення конкурентних переваг з метою розширення бізнесу та збільшення ринкової частки. Патики Н. І. [12] через призму підвищення конкурентоспроможності сільського господарства України визначив напрями та перспективи його інтеграції у світовий аграрний ринок. Півень А. В. [13] виділив рівні інтеграції господарюючих суб'єктів у відповідності до

елементів, що входять в інтеграційне об'єднання: рівень фірмової взаємодії, рівень корпоративної взаємодії, рівень галузевої взаємодії. Спаський Г. В. та Швець А. А. [14] довели, що ефективний розвиток інтегрованих відносин в аграрному секторі економіки за участю господарств населення передбачає вирішення проблеми перетину інтересів трьох інституційних агентів - держави, підприємницьких структур та власне господарств сільського населення. Томашук І. [15] дослідив вплив агропромислової інтеграції на підвищення ефективності виробництва та переробки сільськогосподарської продукції, виявлені її переваги та недоліки. Шацька З. Я. [16] визначила, що в сучасній світовій економіці процес інтеграції може відбуватися в різних формах у просторі і часі, що посилюється і прискорюється під дією світових процесів глобалізації, і зумовлює формування різних видів підприємницьких структур на всіх рівнях ієрархії світової економіки. Шпикуляк О.Г. та Шпикуляк В.О. [17] виокремили організаційно-економічні ознаки інтеграції в аграрному секторі з оцінкою особливостей реалізації міжнародного вектору цього процесу та кваліфікували сутність поняття «інтеграція у міжнародний економічний простір» й проаналізували флуктуації агрогосподарської системи.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри наявність значної кількості досліджень особливості інтеграційних процесів в агропромисловому комплексі, залишається недостатньо вивченою у кількох ключових аспектах, що й зумовило вибір даної тематики та актуальність дослідження. Особливо актуальним є формування нових підходів націлених на визначення теоретичних та концептуальних аспектів науково-обґрунтованих рекомендацій щодо розвитку інтеграційних процесів в агропромисловому комплексі для ефективного розвитку аграрних підприємств та їх науково-технічного співробітництва. Важливість дослідження зумовлена необхідністю реалізації синергетичного підходу при побудові агропромислових інтегрованих формувань, заснованих на об'єднанні різних галузей економіки, пов'язаних з сільськогосподарським виробництвом, від сировини до кінцевого споживача, з

метою створення єдиної виробничо-господарської одиниці. Запропоноване дослідження спрямовано на розробку та обґрунтування форм інтеграційної взаємодії в агропромисловому комплексі, що проявляється на різних рівнях та в різних напрямках й факторів, які безпосередньо впливають на оптимальні рішення, що забезпечують сталий розвиток аграрного сектору. З огляду на важливість проблематики, у межах цього дослідження запропоновано механізм інтеграційної взаємодії в агропромисловому комплексі, який являють собою систему зв'язків та співпраці між різними секторами, спрямованих на оптимізацію виробничих процесів, зниження виробничих витрат та підвищення загальної ефективності діяльності залучених господарюючих суб'єктів, що включають як горизонтальні, так і вертикальні інтеграційні процеси та характеризуються рядом ознак. Результати дослідження допоможуть поглибити наукове розуміння стратегій інтеграційних процесів в агропромисловому комплексі, які дозволяють створювати синергетичні ефекти, впроваджувати інновації, оптимізувати первинні та вторинні бізнес-процеси, а також покращувати соціальні умови для сільського населення.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження особливостей інтеграційних процесів в агропромисловому комплексі та їх ефективного розвитку в умовах науково-технічного співробітництва.

Для досягнення мети поставлено такі завдання:

- дослідити наукові підходи до вивчення теоретичних та концептуальних аспектів розвитку інтеграційних процесів в агропромисловому комплексі для ефективного розвитку аграрних підприємств та їх науково-технічного співробітництва;
- розробити та обґрунтувати форми інтеграційної взаємодії в агропромисловому комплексі, що проявляється на різних рівнях та в різних напрямках й фактори, які безпосередньо впливають на оптимальні рішення, що забезпечують сталий розвиток аграрного сектору;

– запропонувати механізм інтеграційної взаємодії в агропромисловому комплексі, який являють собою систему зв'язків та співпраці між різними секторами, спрямованих на оптимізацію виробничих процесів, зниження виробничих витрат та підвищення загальної ефективності діяльності залучених господарюючих суб'єктів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Агропромисловий комплекс складається з секторів та галузей економічної діяльності, пов'язаних із суспільним поділом праці та інтеграцією сільського господарства та промисловості. Цей комплекс являє собою комплексну систему, з якою є економічна та соціальна.

Взаємодія виробничих організацій та їх різних форм формує багатогранність сучасного аграрного сектору та вимагає сучасного розвитку інтеграції. Агропромисловий комплекс у своїй діяльності базується на процесах агроінтеграції, які тісно пов'язують сільськогосподарські підприємства через логістичну систему: склади, торговельні підприємства та продуктові склади.

Агропромислова інтеграція - це складний та багатоетапний процес, який відбувається на трьох рівнях: національному, регіональному та на рівні окремих підприємств. На національному рівні вона реалізується державною політикою розвитку та організації агропромислового комплексу в країні. На регіональному рівні процес передбачає створення різних агропромислових асоціацій, які об'єднують сільськогосподарські, переробні та сервісні підприємства. На рівні окремих компаній агропромислова інтеграція досягається шляхом об'єднання сільськогосподарських виробничих та переробних підрозділів або шляхом об'єднання сільськогосподарських та переробних компаній в агробізнес.

Інтеграція агропромислового комплексу - це об'єднання різних галузей економіки, пов'язаних з сільськогосподарським виробництвом, від сировини до кінцевого споживача, з метою створення єдиної виробничо-господарської одиниці. Цей процес передбачає розвиток виробничо-господарських зв'язків між

сільським господарством, переробною діяльністю, машинобудуванням, наукою та іншими суміжними галузями, а також між підприємствами цих галузей.

Цілі агропромислової інтеграції:

- підвищення економічної ефективності: завдяки усуненню проміжних ланок та оптимізації виробничих ланцюжків знижуються витрати та збільшується прибуток;
- збільшення обсягів виробництва: інтеграція дозволяє ефективніше використовувати ресурси та технології, що, у свою чергу, сприяє збільшенню обсягів виробництва;
- доставка до кінцевого споживача: інтеграція забезпечує повний цикл від заготівлі сировини до продажу готової продукції;
- покращення якості продукції: завдяки створеним зв'язкам та технологічній єдності покращується якість кінцевого продукту.

Таким чином, інтеграція агропромислового комплексу сприяє створенню сильного, ефективного та технологічно пов'язаного комплексу, що забезпечує виробництво, переробку та маркетинг сільськогосподарської продукції та задовольняє потреби суспільства.

Інтеграційні взаємодії в агропромисловому комплексі являють собою систему зв'язків та співпраці між різними секторами, спрямовану на оптимізацію виробничих процесів, зниження виробничих витрат та підвищення загальної ефективності діяльності залучених господарюючих суб'єктів. Ці взаємодії включають як горизонтальні, так і вертикальні інтеграційні процеси та характеризуються такими основними ознаками.

1. Багаторівнева структура інтеграції. Інтеграційні взаємодії в агропромисловому комплексі відбуваються на кількох рівнях - від первинного виробництва на рівні фермерських господарств, сільськогосподарських організацій та інших суб'єктів господарювання до переробки та маркетингу харчових продуктів. Кожен рівень робить свій внесок у загальну систему та вимагає створення взаємовигідних відносин. Глибина інтеграції може

варіюватися: від альянсів та мережевих структур до формування вертикально інтегрованих підприємств, що охоплюють усі етапи ланцюга створення вартості харчових продуктів.

2. Горизонтальна та вертикальна інтеграція. Метою горизонтальної інтеграції є об'єднання конкуруючих сільськогосподарських виробників на одному рівні виробничого ланцюга. Це може відбуватися шляхом злиття, поглинань або створення сільськогосподарських консорціумів. Така взаємодія не тільки покращує позиції цих організацій на ринку продовольства, але й створює нові продукти, які можуть бути більш конкурентоспроможними.

3. Синергія та ефективність. Однією з головних рис інтегративних взаємодій в агропромисловому комплексі є синергія – ефект, що виникає від спільних дій та збільшує суму індивідуальних зусиль учасників. Інтеграція дозволяє концентрувати ресурси, знання та технології, що сприяє ефективнішому управлінню виробничими процесами у сільськогосподарському та харчовому виробництві, покращенню якості продукції та збільшенню доданої вартості.

4. Інноваційні процеси. Інтегративні взаємодії можуть бути каталізатором впровадження інновацій. Об'єднання зусиль різних учасників виробничого ланцюга агропродовольчої продукції дозволяє накопичувати та розробляти нові технології та методи сільськогосподарської діяльності. Інтеграційні процеси дозволяють використовувати спільні дослідження, розвивати кооперативи та ринкові маркери сільськогосподарської продукції, що, у свою чергу, сприяє підвищенню продуктивності та стійкості аграрного сектору.

5. Регіональні аспекти. Інтеграційні взаємодії є ключовими в контексті регіонального розвитку. Комунікація між фермерами, харчово-переробними комплексами та іншими учасниками виробничого ланцюга дозволяє організувати ефективні канали розподілу на основі місцевих умов та уподобань. Моделі регіональної інтеграції демонструють високу адаптивність та краще реагують на зміни ринкових умов.

6. Соціальна та економічна відповідальність. Сучасні інтеграційні процеси в агропромисловому комплексі вимагають врахування соціальних та екологічних аспектів. Окрім економічних вигод, інтеграція також повинна враховувати соціальні наслідки для сільського населення, громадських організацій та вплив на навколишнє середовище. Хороша інтеграція передбачає розробку стратегій, що сприяють сталому розвитку та забезпечують добробут сільських територій.

Таким чином, суттєві риси інтеграційних взаємодій в агропромисловому комплексі відіграють ключову роль у забезпеченні його стійкості та конкурентоспроможності. Інтеграція організацій в агропромисловий комплекс дозволяє створювати синергетичні ефекти, впроваджувати інновації, оптимізувати первинні та вторинні бізнес-процеси, а також покращувати соціальні умови для сільського населення. Розуміння цих особливостей необхідне для розробки ефективних стратегій агропромислового комплексу, що враховують сучасні виклики та потреби аграрного сектору.

Розвиток ринкової інфраструктури, координація діяльності та захист інтересів учасників є основними функціями інтеграційних структур. Вони не лише забезпечують контроль над економічними відносинами, але й підвищують привабливість інвестицій та загальну прибутковість в агропромисловому секторі. Крім того, такі структури здатні концентрувати ресурси для розвитку, впроваджувати науково-технічні досягнення, вирішувати соціальні проблеми.

Сільськогосподарські виробники, які беруть участь у процесі інтеграції забезпечують стабільний ринок збуту своєї продукції, що гарантує їм справедливую економічну віддачу від кінцевого продукту. Крім того, така інтеграція створює надійну основу для вибору маркетингової стратегії та прогнозування обсягів виробництва. Переробні підприємства, у свою чергу, здатні забезпечити оптимальне та стабільне постачання сировини та ефективну систему брокерської діяльності з продажу продукції, що дозволяє їм забезпечити стабільний дохід.

Інтеграція в аграрному секторі проявляється на різних рівнях та в різних напрямках. На практиці виділяється кілька ключових напрямків:

1. Співпраця між сільськогосподарськими підприємствами та підприємствами сфери послуг та переробки. Ця співпраця дозволяє всім учасникам об'єднати свої зусилля для досягнення спільних цілей.

2. Об'єднання всіх учасників в єдину економіку на основі спільної власності. Такий підхід сприяє ефективнішому управлінню, спільному розвитку та експлуатації ресурсів.

3. Створення асоціацій, що охоплюють весь виробничий ланцюг. Це дозволяє встановити тісні зв'язки та співпрацю між різними виробничими ланками, від постачальників сировини до роздрібних торговців.

4. Створення фінансово-промислових груп. Така інтеграція документації, фінансової та промислової діяльності забезпечує ефективніше управління та координацію діяльності компанії.

Таким чином, інтеграція в аграрному секторі може здійснюватися в різних напрямках, рівнях та методах, завжди з метою спільного розвитку, співпраці та досягнення спільних цілей.

Вибір форм інтеграційної взаємодії в агропромисловому комплексі - це складний, багатофакторний процес, який залежить від різних економічних, соціальних, технологічних та регіональних умов. Кожен із цих факторів може безпосередньо впливати на оптимальні рішення, що забезпечують сталий розвиток аграрного сектору.

Розглянемо детальніше основні фактори, що діють у цьому контексті.

Одним із основних факторів, що впливають на вибір форм агропромислової інтеграції, є економічні умови. Ефективність тієї чи іншої форми взаємодії часто визначається такими економічними показниками, як виробничі витрати, наявність капіталу та умови фінансування. Наприклад, організації можуть віддавати перевагу вертикальній інтеграції для досягнення економії від масштабу, що знижує виробничі витрати на одиницю продукції.

Водночас горизонтальна інтеграція сільськогосподарських виробників у висококонкурентному середовищі може бути привабливою для збільшення частки ринку у виробництві певного виду сільськогосподарської продукції.

Технологічні процеси та стан інфраструктури безпосередньо впливають на доцільність та можливість реалізації інтеграційної взаємодії. Організації аграрного сектору, впроваджуючи сучасні технології, можуть вибирати форми інтеграції, що забезпечують швидкий доступ до нових знань та інновацій. З іншого боку, традиційні методи виробництва можуть обмежувати вибір форм інтеграції. Високий ступінь автоматизації бізнес-процесів обов'язково може призвести до вибору вертикальної інтеграції з метою зниження логістичних витрат та підвищення контролю над виробничими процесами.

Соціальні фактори – це ще одна група факторів, що впливають на вибір форми інтеграції. Існування традиційних зв'язків між учасниками аграрного ринку може стимулювати розвиток певних форм інтеграції, таких як кооперація та альянси. Стратегії, що враховують соціальні запити та очікування щодо розвитку сільських територій, мають високі шанси на успіх. Це може відображатися в активному залученні сільських жителів до процесу інтеграції та створенні робочих місць.

Регіональні особливості, як фактор, що характеризується розташуванням та умовами функціонування сільськогосподарських організацій, можуть суттєво впливати на вибір форм інтеграції.

Різноманітність та доступність ресурсів сільськогосподарського виробництва, включаючи погодні та кліматичні умови, також впливають на вибір форм кооперації. У регіоні з обмеженими природними ресурсами та слабо розвиненою транспортно-логістичною інфраструктурою кооперативи, як більш компактні форми інтеграції, можуть виявитися більш практичними та вигідними, ніж інші форми інтеграції.

Політичні та правові фактори є одними з найважливіших у виборі форм інтеграції. Наявність державних програм підтримки інтеграції або кооперації

значно підвищує успішність об'єднань. Водночас, конкурентні бар'єри та правила, встановлені законодавством, можуть обмежувати або, навпаки, сприяти розвитку інтеграції та кооперації.

Взаємодія вищезазначених факторів, яка впливає на вибір форм інтеграції в агропромисловому комплексі, створює багатогранну картину, в якій економічні, соціальні, технологічні, регіональні та правові аспекти взаємопов'язані в єдину систему. Розуміння цих факторів дозволяє сільськогосподарським організаціям приймати обґрунтовані рішення щодо реалізації інтеграційних процесів, що досягають синергетичного ефекту та забезпечують конкурентоспроможність, ефективний та сталий розвиток усього агропромислового комплексу.

Сучасні виклики, пов'язані зі зростанням попиту на продукти харчування, змінами глобальних погодних і кліматичних умов та іншими факторами, вимагають від агропромислового комплексу підвищення ефективності та сталості сільськогосподарського виробництва. Одним з ключових елементів вирішення цієї проблеми є розробка інтегрованої системи взаємодії між різними підрозділами агропромислового комплексу. Основні пріоритетні напрямки представлені нижче.

Поглиблення вертикальної інтеграції шляхом створення великих агропромислових підприємств, що об'єднують виробництво, переробку та маркетинг сільськогосподарської та харчової продукції, що дозволяє оптимізувати витрати на виробництво та маркетинг, покращити якість продукції та стабільні продажі.

Така форма співпраці дозволяє розвивати контрактне фермерство, забезпечує довгострокові відносини між фермерами та харчово-переробними підприємствами, гарантує стабільні закупівлі та ціни.

Перевагою глибокої вертикальної інтеграції може бути створення центрів спільного використання сучасної сільськогосподарської техніки та обладнання,

використання яких сприяє підвищенню ефективності виробництва, гармонізації технічних процесів з рівномірним рівнем автоматизації та цифровізації.

Горизонтальні платформи для співпраці можуть проявлятися в таких формах: формування кооперативних об'єднань середніх та малих фермерів, що дозволить їм концентрувати виробничі ресурси та підвищити свою конкурентоспроможність, надаючи доступ до нових технологій сільськогосподарського виробництва; створення промислових кластерів, що об'єднують фермерів, наукові організації та навчальні заклади, спрямовані на розвиток конкретних напрямків агрокомплексу; розробка інформаційних платформ, що дозволяють обмін даними, координацію та ефективну комунікацію між підрозділами агрокомплексу.

Розвиток цифрових технологій є ще одним напрямком розвитку інтеграційних об'єднань. Впровадження систем точного землеробства та розумного тваринництва дозволяє оптимізувати поточні бізнес-процеси, підвищуючи показники ефективності сільськогосподарського виробництва та зменшуючи вплив на навколишнє середовище. Розробка системних цифрових платформ для управління сільськогосподарськими процесами та моніторингу стану посівів і худоби дозволяє відстежувати рух сільськогосподарської продукції від поля чи ферми до споживача, що забезпечує її якість та безпеку.

Зміцнення державно-приватного партнерства включає: надання державної підтримки реалізації інвестиційних проектів в агрокомплексі, сприяння розвитку інтеграційних процесів; створення сприятливої законодавчої та нормативної бази, що сприяє інтеграції в агрокомплексі; розвиток системи професійної підготовки спеціалістів, здатних ефективно працювати в інтегрованих структурах агропромислового комплексу.

Зміцнення міжнародного співробітництва також є важливим напрямком розвитку інтеграційних процесів у сільському господарстві. Це дозволяє залучати іноземні інвестиції у розвиток вітчизняного аграрного сектору, сприяти впровадженню інноваційних рішень та технічній модернізації аграрних галузей;

брати участь у міжнародних виставках та форумах, що дозволяють впроваджувати найсучасніші технології та зміцнювати міжнародні контакти.

Дослідження показують, що реалізація ринкового потенціалу в інтегрованих структурах можлива шляхом використання різних методів, властивих вертикальній інтеграції. Це пов'язано зі зниженням трансакційних витрат шляхом створення технологічних зв'язків та підвищення їхньої надійності. Впровадження інтегрованих структур сприяє збільшенню сільськогосподарського виробництва та зайнятості в аграрному секторі. Враховуючи, що трансакційні витрати становлять понад чверть загального фінансування аграрного сектору, необхідний ретельний аналіз та оптимізація цих витрат.

Сільськогосподарське виробництво включає різні форми інтеграції: сільськогосподарські, агропромислові, агроторговельні та агропромислово-торговельні об'єднання. Основною метою таких об'єднань є об'єднання виробництва, переробки та торгівлі.

Окремі сільськогосподарські та переробні підприємства створюють багатопрофільні об'єднання, що поєднують технологічні процеси виробництва продуктів харчування. Крім того, створюються сільськогосподарські фінансово-промислові групи, асоціації та об'єднання сільськогосподарських виробників, що охоплюють весь виробничий ланцюг. У рамках агропромислового комплексу також формуються об'єднання підприємств, що базуються на одному або двох взаємопов'язаних підкомплексах продукції, таких як виробництво м'яса, молока та молочної продукції, фруктів та овочів, цукрових буряків. Ще однією поширеною формою інтеграції є створення холдингів, які об'єднують сільськогосподарських виробників і базуються на спільній власності. Під час вибору тієї чи іншої форми інтеграції враховуються стан регіонального продовольчого ринку, виробничі та економічні умови, інші фактори.

Висновки. Розробка системи інтегрованих взаємодій у вітчизняному аграрному секторі - це складне завдання, яке вимагає скоординованих дій уряду,

бізнесу та наукових організацій. Реалізація цих напрямків зміцнить вітчизняний агропромисловий комплекс, підвищить його конкурентоспроможність та забезпечить продовольчу безпеку країни.

Успішний розвиток інтегрованих взаємодій в агропромисловому комплексі вимагає постійного моніторингу ситуації, аналізу результатів та використання адаптивних підходів залежно від конкретних умов та викликів, що зумовлює перспективу подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Багаліка Т.О. Теоретичні аспекти формування кооперації та інтеграції в аграрному секторі економіки. *Економічний простір*. № 197, 2025. С.135-140. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.197.135-140>

2. Данкевич Є. М. Теоретичні та методологічні імперативи стратегії розвитку міжгалузевої інтеграції в аграрному секторі економіки. *Економічний форум*. 2015. № 2. С. 24–31.

3. Власенко Т. Інноваційні підходи до управління трансформацією організаційних структур інтегрованих аграрних підприємств. *Modeling the development of the economic systems*. №3. 2024. С. 236–241. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-13-33>

4. Гавкалова Н., Денисюк О. Інтеграційні процеси в агропромисловому комплексі національної економіки. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences* № 318(3). 2023. С. 220-225. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-318-3-34>

5. Гримак О. Я., Остафійчук А. Г., Табацкова Г. В. Вертикальна агропромислова інтеграція як механізм ефективного розвитку аграрних підприємств. *АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ НАУК*, № 14. 2025. <https://doi.org/10.5281/zenodo.16976176>

6. Кизенко О. О., Серобян А. М. Стратегії вертикальної інтеграції в енергетичному секторі України: досвід лідерів у контексті сучасних викликів.

Стратегія економічного розвитку України. №55. 2024. С.97-110. DOI <https://doi.org/doi.org/10.33111/sedu.2024.55.097.112>

7.Ковбаса О., Мазний В. Сучасні аспекти розвитку інтеграційних процесів в аграрному секторі економіки України. *Економіка та суспільство*, № 60. 2024. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-107>

8.Кукса В.М., Власенко О.І., Бойко А.О. Інтеграційні процеси та їх значення для розвитку малих форм підприємництва в аграрному бізнесі. *Економічний простір*. № 189, 2024. С.191-195. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/189-35>

9.Куценко І. Вплив інтеграції на розвиток суб'єктів аграрного сектора економіки. *Agricultural and resource economics: international scientific e-journal*. Vol. 4, № 3. 2018. С. 86–103.

10. Мазний В., Ковбаса О. Аспекти формування інтеграційного потенціалу сільськогосподарських товаровиробників. *Економіка та суспільство*. № 63. 2024. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-9>

11 Миськів Г.В., Тагієв Є.А. Роль інтеграційних стратегій у розширенні бізнесу та створенні ланцюгів вартості. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. № 2 (12), 2024. С.66-76. <https://doi.org/10.23939/smeu2024.02.066>

12. Патица Н. І. Напрями та перспективи інтеграції сільського господарства України у світовий аграрний ринок. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Випуск 23, частина 2. 2019. С.53-60

13. Півень А. В. Структурні особливості інтегрованих об'єднань підприємств агропромислового виробництва. *Український журнал прикладної економіки*. 2019. Т. 4. № 3. С. 386–392. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2019-3-42>

14. Спаський Г. В., Швець А. А. Формування та розвиток інтеграції агропромислового виробництва в умовах євроінтеграції. *Економіка АПК*. 2019. № 3. С. 97 - 107. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201903097>

15.Томашук І. Вплив агропромислової інтеграції на підвищення ефективності виробництва та переробки сільськогосподарської продукції. *Управління змінами та інновації*. № 5. 2023. С. 33-43.

<https://doi.org/10.32782/CMI/20232-5-6>

16. Шацька З. Я. Інтеграційні форми підприємницьких структур в світовій економічній системі. *Ефективна економіка*. № 10. 2019. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7315> (дата звернення: 06.10.2025). DOI: 10.32702/2307-2105-2019.10.45

17. Шпикуляк О.Г., Шпикуляк В.О. Інтеграція аграрних підприємств у міжнародний економічний простір в умовах інституційних турбулентностей воєнного часу: теоретичний аспект. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. Випуск 21. Т.2. 2025. С.38-51. doi: <https://doi.org/10.15330/apred.2.21.38-51>